

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Kommunal- og regionaldepartementet

P.B. 8112 Dep.

Deres ref.
06/1592-2 SDA

Vår ref.
200407464-UA/TJU

Dato
19.09.2006

Høring - Forslag til endringer i valgloven

Vi viser til Kommunal- og regionaldepartementets brev av 20. juni 2006 med vedlegg.

Justisdepartementet har følgende merknader:

I høringsnotatet pkt. 7 ber Kommunal- og regionaldepartementet om høringsinstansenes syn på det prinsipielle spørsmålet om forbud mot publisering av meningsmålinger i tilknytning til valg. Vi går ut fra at det særlig er spørsmålet om dagens forbud bør utvides, som er av interesse.

I dag bestemmer valgloven § 9-9 at valgresultater og prognoser som er laget på grunnlag av undersøkelser foretatt den dag eller de dager valget foregår, ikke kan offentliggjøres før tidligst kl. 20 på valgdagen mandag, det vil si tidligst når stemmelokalene stenger. Derimot er det ikke forbudt å offentliggjøre prognoser basert på undersøkelser som er foretatt tidligere. Gjeldende forbud viderefører det forbudet som ble innført i den tidligere valgloven 1985 § 43 a (senere endret til § 43), vedtatt ved endringslov 16. juni 1995 nr. 29, jf. Ot.prp. nr. 30 (1994–95) s. 15–16 og Innst. O. nr. 57 (1994–95) s. 18–19. Dette forbudet har igjen sitt forbilde i lov 24. juni 1994 nr. 42 om folkeavstemning over spørsmålet om Norge bør bli medlem av Den europeiske union § 7 sjette ledd.

Vi nevner at 1994-loven også innførte forbud i § 7 sjuende ledd mot å foreta velgerundersøkelser eller liknende utspørring av velgerne inne i avstemningslokalet, i tilstøtende rom eller i umiddelbar nærhet av avstemningslokalet. Et liknende forbud finnes i dag i valgloven § 9-4 første ledd annet punktum, likevel slik at forbudet er

Postadresse
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse
Akersgt. 42

Telefon - sentralbord
22 24 90 90
Org. nr.: 972 417 831

Plan- og
administrasjonsavdelingen
Telefaks
22 24 95 34

Saksbehandler
Toril Juul
22 24 51 25

begrenset til å gjelde selve valglokalet, se nærmere NOU 2001: 3 s. 285. Forbudet mot intervjuer mv. og mot offentliggjøring har delvis vært sett i sammenheng, selv om begrunnelsen for forbudene ikke helt har falt sammen. For eksempel er forbudet mot intervjuer mv. delvis begrunnet i prinsippet om at valg skal være hemmelige, noe som ikke av samme interesse for publiseringsforbudet.

Den opprinnelige begrunnelsen bak publiseringsforbudet ble angitt å være at det "er ønskelig å bevare ro omkring valghandlingen" og at man ikke ønsket å risikere "at det uforutsett oppstår et ønske hos et større antall velgere om å stemme senest mulig på valgdagen", noe som "kunne bli til hinder for en rolig og verdig gjennomføring av stemmegivningen", jf. Ot.prp. nr. 79 (1993–94) s. 8. Ved innføring av forbudet i 1985-valgloven i 1997 viste departementet til drøftelsen i Ot.prp. nr. 79 (1993–94), og pekte på at "dei same omsyna gjer seg gjeldande når det er snakk om val", jf. Ot.prp. nr. 30 (1994–95) s. 15. Noen av høringsinstansene gikk imot forslagene.

Presseorganisasjonene mente at det burde gjøres en prinsipiell vurdering av forholdet til Grunnloven § 100. Departementet gikk likevel inn for forbud, med følgende utdypende begrunnelse (jf. Ot.prp. nr. 30 (1994–95) s. 16:

"Ro og verdige former omkring valet og vallavviklinga er sentrale element i sjølve den demokratiske prosessen, som ein må vurdere omsynet til ytringsfridommen mot. På denne bakgrunnen kan ein ikkje sjå at den foreslåtte reguleringa av staden der valdagsmålingar kan gjennomførast, og når dei kan offentleggjerast, er i strid med Grunnlovas føresegner om ytringsfridommen, eller omsynet til informasjonsfridommen."

Et flertall i kontroll- og konstitusjonskomiteen støttet departementets forslag med følgende begrunnelse (jf. Innst. O. nr. 57 (1994–95) s. 19:

"Komiteen mener at det bør vises stor varsomhet med å tillate aktiviteter som kan forstyrre ro, orden og verdighet rundt selve valghandlingen, eller som på denne måten kan påvirke selve valgresultatet. Komiteen vil særlig peke på at slike aktiviteter kan forstyrre eller forvirre velgere, og at offentliggjøring av "tendenser" mens valget pågår på avgjørende måte kan påvirke mange velgeres atferd. Komiteen ser slike hensyn som viktigere enn den beskjedne innskrenking av mulighetene til offentlig rapportering av velgernes atferd mens valghandlingen pågår, og kan vanskelig se at dette er en innskrenkning av ytringsfriheten i Grunnlovens forstand. Komiteen slutter seg derfor til departementets vurderinger og forslag."

Etter Justisdepartementets syn er det vanskelig å se at de begrunnelsene som er gitt for dagens publiseringsforbud, kan bære en eventuell utvidelse av forbudet.

Bakgrunnen for at spørsmålet om forbud tas opp, synes å være en bekymring for at offentliggjøring av meningsmålinger kan innebære en systematisk påvirkning av velgerne, og at dette kanskje kan favorisere enkelte partier. Etter Justisdepartementets syn vil verken det at velgerne "påvirkes" av ytringer eller at påvirkningen har karakter av å være "systematisk", være gode grunner for å forby de aktuelle ytringene. Selv om forskning skulle vise at visse partier ved det enkelte valget eller over tid ble favorisert

av offentliggjorte meningsmålinger – noe som ifølge høringsnotatet ikke er påvist – er dette i seg selv et heller tvilsomt argument for publiseringsforbud. Tvert imot kan det etter Justisdepartementets syn reises prinsipielle innvendinger mot å forby visse ytringer i forkant av et valg med slike begrunnelser som antydnet i høringsnotatet. For eksempel vil gjentatte partilederdebatter med påfølgende kommentarer fra mediene kunne tenkes å ha en liknende effekt. En rekke faktorer inngår i velgernes grunnlag for stemmegivningen uten at det av den grunn er aktuelt å forby disse. Høyesterett har riktignok akseptert at lovgiver har en viss anledning til å angi ”visse rammer for de demokratiske prosesser” ved å forby fjernsynsreklame for politiske budskap, jf. Rt. 2004 s. 1737 avsnitt 35, men de grunner som bærer et slikt forbud kan ikke bære et publiseringsforbud som her er aktuelt. Vi nevner i den forbindelse at det ikke er hevdet at offentliggjøring av meningsmålinger vil ødelegge for kvaliteten eller mangfoldet i debatten frem mot valget, eller at offentliggjøring av slike meningsmålinger forut for valgdagene ligger i nærheten av å innebære noen form for manipulasjon av velgerne.

Etter Justisdepartementets syn taler tungtveiende prinsipielle grunner etter dette mot å utvide dagens publiseringsforbud, og det er det ikke påvist noen tungtveiende grunner til fordel for et slikt forbud. Dette gjelder etter Justisdepartementets syn uansett hvordan en skulle se på de rettslige grensene for ytringsfriheten i denne sammenheng, jf. særlig Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10.

Med hilsen

Harald Aass
seniorrådgiver

Toril Juul
seniorrådgiver